

Zondag 24 maart 2019 - zondag Oculi

Lezing: Lucas 13 : 1 – 9 - Een nieuw begin?

Mensen komen met een sensatie-verhaal bij Jezus: heb je het al gehoord, wat er nu toch gebeurd is? Wat verschrikkelijk? Natuurlijk hadden de kranten er vol van gestaan. Stel dat er kranten waren geweest. De hele stad praat over niets anders. Want hoe is het toch mogelijk. Hoe heeft dit kunnen gebeuren? Achttien onschuldige mensen zijn om het leven gekomen, domweg omdat ze op het verkeerde moment op de verkeerde plek waren. Alleen maar omdat ze precies tóen langs de toren bij Siloam liepen, toen die totaal onverwacht instortte. Achttien onschuldige slachtoffers. Er gebeuren trouwens wel meer verschrikkelijke dingen. Vol afgrijzen vertellen de mensen elkaar hoe het is afgelopen met een groepje mannen uit Galilea. We weten niet waarom die op weg waren naar Jeruzalem. Ze waren in ieder geval zonder enig pardon gedood door Romeinse soldaten; allemaal.

Het was een verschrikkelijke tijd. En om het de Joden nog eens extra in te peperen had Pilatus in de tempel het bloed van de Galileeërs vermengd met de offers die ze hadden willen brengen. Waarom? Om het volk te vernederen, diep te vernederen. Het was een verschrikkelijke tijd.

En dan gaat een mens zich vragen stellen. Dat kan niet anders. Hoezo? Hoezo, God? Waarom dit onafzienbare, dit eindeloze geweld? Het kan niet anders wanneer je bewust in deze wereld wilt staan, dan komen de vragen.

Waarom overkomt iemand dit? Was het eigen schuld of de schuld van iemand anders? Waarom is er zoveel lijden? Waarom worden deze Galileeërs vermoord? Waarom verongelukken er mensen? Waarom worden mensen ziek? Want deze Galileeërs waren toch echt geen slechtere mensen dan alle andere Galileeërs? Zodat zij dit verdiend hebben en de anderen niet? Jezus was zelf een Galileeër. Of dat die inwoners van Jeruzalem, die domweg op het verkeerde moment op de verkeerde plek waren, dat die zondiger waren dan alle andere inwoners van Jeruzalem, die die dag toen de toren van Siloam instortte toevallig ergens anders waren? En om het naar onze dagen te halen, dan hoeven we alleen maar te denken aan de mensen die maandagmorgen op het verkeerde moment in een verkeerde tram zaten.

Als het kwaad goede mensen treft. Dat was de veelzeggende titel van een boek van alweer een aantal jaren geleden. Het sprak veel mensen aan. Ze herkenden zich in de titel. Niet zo vreemd. Want wie overkomt het niet? Het kwaad, dat in de vorm van een ernstige ziekte, een stom verkeersongeluk, een aanslag in een tram het leven ineens op zijn kop zet? En waarom? Waarom ik? Waarom zij? Waarom al die mensen? Waar hebben ze het aan verdiend? Dat zijn moeilijke vragen. Ze steken steeds weer de kop op. Ze blijven steken. In het evangelie lazen we van zulke dingen. Pilatus heeft een aantal Galilese mannen laten executeren.

En dan die 18 die bedolven werden onder een omvallende toren, waren dat grotere zondaren dan degenen die gespaard werden? Een nog steeds actuele vraag.

Achter die vraag gaat een denken schuil, dat velen in Jezus' tijd heel vertrouwd was.

Dat er een direct verband is tussen zonde en ziekte. Dat ziekte een straf is op de zonde. Als iemand ziek is, dan moet er een oorzaak zijn – zonde van hem of haar zelf, of van zijn ouders. Misschien kent u uit het evangelie het verhaal van die blinde man, die aan de kant van de weg zat te bedelen. Voor hem was er geen andere manier om zijn kostje bij elkaar te scharrelen. Als Jezus' leerlingen hem zien zitten, dan vragen ze wie er gezondigd heeft, deze man zelf of zijn ouders. Maar Jezus gaat aan dat denken voorbij. Net zoals hij hier doet. Jullie moeten niet denken dat zij grotere zondaren waren dan de anderen, zegt hij. Als jullie je niet bekeren, dan zullen jullie net zo omkomen als zij. Het is niet gemakkelijk om de draagwijdte van Jezus' woorden goed te peilen. Niet alles wat Jezus zegt kunnen we zomaar begrijpen. Sommige woorden blijven ons duister. Dat kunnen we het beste maar zo laten. Wie weet, zal ons later een licht opgaan. In ieder geval moeten we voorzichtig zijn met onze interpretaties. Jezus zegt niet dat die Galilese mannen en die mannen onder de toren omkwamen omdat ze zich niet bekeerd hadden. Hij zegt: pas op! Als jullie je niet bekeren, dan zul je net zo omkomen! Wat Jezus doet is de blikrichting veranderen. Hij verhindert zijn gesprekpartners om vanaf een afstand over het probleem van lijden en schuld bij anderen na te denken. Want zo gebeurt het vaak. Dat mensen allerlei boeiende gesprekken voeren over God, Jezus, de hemel, het kwaad en al die dingen, en daarbij ondertussen zelf buiten schot blijven. Niet in het geding zijn.

Ze praten als toeschouwers, niet als deelnemers. Maar in de geschiedenis van God met zijn volk en met de wereld ben je geen toeschouwer. Daar maak je deel van uit. Je speelt daar je partij. Die Galilese mannen, badend in hun bloed, die mannen bedolven onder de toren, de slachtoffers van een verkeersongeluk, van een ernstige ziekte, van de aanslag in de tram – vraag niet hoe zij geleefd hebben, dat hen dit is overkomen, maar kijk naar jezelf.

Stel de vraag naar je eigen leven. Hoe ziet dat eruit? Als jullie je niet bekeren, dan zullen jullie evenzo omkomen. Een rabbi, een joodse leraar heeft eens gezegd: de grote schuld van de mens is niet gelegen in de zonden die hij begaat. De grote schuld van de mens is, dat hij zich elk moment kan bekeren en het niet doet! Bekeran, omkeren – wat is dat, waar doelt Jezus op? Bekeran – dat is heel kort gezegd: worden wie je ten diepste bent.

Worden wie je ten diepste bent. Mens, geschapen en gekend door God. En daarnaast: doen wat er van je verwacht wordt. Zó leven dat je vruchten voortbrengt. Daarover vertelt Jezus een gelijkenis. Iemand had een vijgenboom in zijn wijngaard geplant. Dat is vreemd. Meestal staan vijgenbomen alleen, of in kleine groepjes bij elkaar. Soms vind je ze op de hoeken van de wijngaarden. De grote bladeren geven veel schaduw. Zitten onder je vijgenboom is een gevleugelde uitdrukking geworden voor de rust van het goede leven.

Maar wat doet nu een vijgenboom in een wijngaard? Hij staat daar om te profiteren van de goede grond die zorgvuldig bewerkt wordt voor de druivenplanten. Hij komt hier helemaal tot zijn recht. Aan de grond, aan het water, aan de goede zorg zal het niet liggen. Iedereen verwacht dat er van deze vijgenboom straks de heerlijkste vijgen geplukt zullen worden.

Als je in de bijbel leest van een wijngaard, dan is het meestal een beeld voor Gods goede schepping. De vijgenboom is het beeld van Israël. Soms is de wijngaard beeld van Israël en de vijgenboom beeld van Jeruzalem. Waar het in de beelden steeds op aankomt is de vraag: draagt de boom vrucht? De heer van de wijngaard: dat is God.

De wereld is Gods wijngaard, waar Hij elke dag zijn zon over laat schijnen. Midden in de wereld is God ooit begonnen met het volk Israël. Geplant als een boom om vrucht voort te brengen. Wij geloven dat God met de kerk dezelfde bedoelingen heeft.

Om als een vijgenboom schaduw te bieden aan iedereen die tot rust en op adem wil komen. En om vruchten te geven, waardoor anderen versterkt worden en moed houden. Maar de mensen die langs de vijgenboom lopen zien er helemaal geen vruchten aan.

En niet alleen nu, maar dit is al het derde jaar. Al drie jaar alleen een boom met dorre takken. Geen vruchten: dat wil zeggen: geen liefde, geen vreugde, geen vrede, geen geduld, geen ruimhartigheid, geen geloof. Zo staat daar deze boom daar niet te beantwoorden aan zijn bestemming. Niet te doen wat van hem verwacht wordt. Hij staat daar als het ware als een beeld van Israël, van de kerk, van de gelovige, die geen vruchten voortbrengt.

De eigenaar van de wijngaard heeft geen keus. Een boom die geen vruchten voortbrengt, wat heb je daar aan? Die staat alleen maar goede grond bezet te houden en uit te putten. Hak hem maar om. Maar de wijngaardenier, de beheerder van de wijngaard steekt daar een stokje voor.

Nog één jaar geduld, heer. Eerst nog een keer de grond eromheen ompspitten, en nog eens goed bemesten. Wie weet, komen er volgend jaar vruchten.

Die wijngaardenier, dat is Jezus, die deze gelijkenis vertelt. Dat is Jezus, die voor ons mensen intreedt. Die voor ons pleit. Die God ertoe overhaalt de hoop niet te verliezen, wanneer de mensen het er steeds weer bij laten zitten.

Al eeuwen lang leest de kerk deze gelijkenis in de voorbereidingstijd op Pasen. Als ze zich bezint op de betekenis van Jezus' lijden en dood. Dat werpt nog weer een ander licht op de gelijkenis. Jezus verkondigt hier niet alleen het geduld van God, die elke nieuwe dag hoopt op de goede vruchten van zijn Geest. Maar Hij verkondigt hier ook zichzelf. Straks zal immers zijn bloed vergoten worden en zijn lichaam als zaad in de aarde worden gezaaid. Of, zoals we hebben gezongen: met de boom des levens, loodzwaar op zijn rug, droeg de Here Jezus Gode goede vrucht.

Van de vruchten van zijn leven, lijden en sterven leven wij. Wat kunnen wij anders doen dan horen naar zijn woord? En bidden dat zijn woorden vrucht zullen dragen in ons leven.

Niets liever wil God dan dat ons leven vruchtbaar is, waarom hebben we het anders gekregen. Hij kan haast niet wachten tot het zover is, tot onze levens vruchtbaar zijn.

Tegelijk is God bereid om te wachten, bereid om mensen nog een kans te geven. En er staat niet eens bij dat de vijgenboom veel vrucht moet dragen, als er maar vrucht is.

Als er maar iets gebeurt, als we maar iets doen. Je hoeft niet moedeloos terug te zakken in je stoel omdat het bij voorbaat een onhaalbare zaak is. Doen wat je kunt is genoeg. Elke keer opnieuw beginnen. En is dat niet als Pasen voor ons leven? Een nieuw begin maken met vrucht dragen.

Vrucht dragen kan zijn geduld hebben met een ander zoals God geduld heeft met ons,

het kan zijn de stilte verdragen als een ander geen woorden heeft en niet weglopen maar bij die ander blijven.

Het kan zijn opnieuw luisteren naar een verhaal dat je al vaker hebt gehoord, omdat die ander het nodig heeft nog een keer te vertellen.

Vrucht dragen, soms groots en opvallend, maar de kleine, vaak vrijwel onzichtbare vruchten zijn misschien nog wel veel belangrijker.

Al dat goede dat wordt gedaan zonder dat het het nieuws, de media, haalt, alles wat leven goed maakt.

Elke vrucht is goed, als dat maar onze inzet is, om vrucht te dragen, dat is waar Jezus toe oproept .

Dat zo ons leven vruchtbaar zal zijn,

op onze weg naar Pasen,

als een nieuw begin.

Loosdrecht, Gereformeerde kerk

ds. Hillegonda Ploeger